

СТРАТЕГІЯ, ЗМІСТ ТА НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ З ВИЩОЮ ТЕХНІЧНОЮ ОСВІТОЮ

УДК 378.147

А. М. Монашненко¹

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕРЕКЛАДАЧА ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ

Розглянуто різні наукові підходи до визначення професійної компетентності майбутнього перекладача. Досліджено компоненти професійної компетентності та виокремлено основні аспекти професійної підготовки майбутнього перекладача.

Ключові слова: професійна компетентність, лінгвістична компетенція, перекладач.

Вступ та постановка проблеми у загальному вигляді

Стрімкий розвиток міжнародних відносин зумовлює високий попит на професії перекладацького профілю. З кожним роком попит на перекладачів зростає, а тому дедалі більше зростають і вимоги до професійної компетентності цих фахівців. Навчання у вищому навчальному закладі має бути спрямованим на оволодіння студентами професійною компетентністю.

Метою статті є розгляд компонентів професійної компетентності, виділених науковцями, та визначення основних аспектів підготовки професійно компетентного перекладача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми

Вивченням підготовки майбутніх перекладачів та їхньої професійної компетентності займаються вітчизняні та зарубіжні науковці: В. Н. Комісаров, Л. К. Латишев, Р. К. Мін'яр-Белоручев, В. В. Сафонова, І. І. Халєєва, Ю. Хольц-Мянтярї та ін. Проблема компетентнісного підходу у професійній підготовці сучасних фахівців отримала висвітлення у працях І. Бежа, Ю. Варданяна, І. Зязюна, А. Алексюка, Р. Гуревича, О. Глузмана, М. Кадемїї, В. Лугового, Н. Кузьміної, О. Овчарук, В. Петрук та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження

Вчені трактують поняття «професійна компетентність» по-різному. Наприклад, В. Адольф стверджує, що «професійна компетентність — це складне утворення, що вміщує комплекс знань, умінь, властивостей і якостей особистості, що забезпечують варіативність, оптимальність та ефективність побудови навчально-виховного процесу» [1, с. 118].

Науковець В. Веснін окреслює професійну компетентність як здатність працівника якісно й безпомилково виконувати свої функції, як у звичайних, так і в екстремальних умовах, успішно опановувати нові знання й швидко адаптуватися до змінних умов [2, с. 59].

Дослідники, розглядаючи поняття професійної компетентності, виокремлюють основні її складові. Так Н. Кузьміна відносить до професійної компетентності такі компоненти: спеціальна компетентність; методична компетентність у галузі способів формування знань, умінь і навичок учнів; психолого-педагогічна компетентність; рефлексія професійної діяльності [3, с. 45].

А. Маркова, розглядаючи професійну компетентність, виокремила такі її види: спеціальна компетентність (володіння власне професійною діяльністю на достатньо високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток); соціальна компетентність (володіння спільною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співпрацею, а також прийнятими в пев-

ній професії прийомами професійного спілкування; соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці); особистісна компетентність (володіння прийомами особистісного самовираження й саморозвитку, засобами протистояння професійним деформаціям особистості); індивідуальна компетентність (володіння прийомами саморегуляції і розвитку індивідуальності в рамках професії, готовність до професійного зростання, здатність до індивідуального самозбереження, невідвладність професійному старінню, уміння організувати раціонально свою працю) [4, с. 34].

Український учений-педагог І. Зязюн включає до змісту професійної компетентності знання предмета, методики його викладання, педагогіки й психології та рівень розвитку професійної самосвідомості, індивідуально-типові особливості й професійно-значущі якості [5, с. 34].

Варта уваги і думка Т. Комарницької, що у майбутнього фахівця з іноземних мов повинні бути сформовані такі види компетенцій, як особистісна, яка передбачає усвідомлення значущості ролі наставника, соціальна (здатність затверджувати статус свого предмета в освітній концепції України), спеціальна, яка, у свою чергу, на думку дослідниці, поділяється на мовну (досконале володіння мовою) і філологічну компетенції (володіння найсучаснішими теоретичними знаннями з культурології) та дидактико-методична, до якої належать володіння сучасними принципами комунікативної дидактики, орієнтованої на діяльнісний підхід до мови як інструменту до дії, когнітивний підхід, за якого ученє є суб'єктом навчального процесу, й інтеркультурний підхід [6].

Для здійснення перекладу, професійна компетентність майбутнього перекладача (набір знань, навичок і умінь) має включати такі компоненти: мовна компетенція (як в рецептивному, так і продуктивному плані); комунікативна компетенція; перекладацька компетенція (навички білінгвізму і перекладу) технічна компетенція (уміння кодувати і декодувати інформацію, презентабельність); особистісні характеристики (розвиток пам'яті). При цьому перші три компоненти є характерними для всіх видів перекладу, а останні два є специфічними для усного послідовного перекладу [7].

Розглянувши компетенції, які дослідники відносять до складу професійної компетентності, автор виділяє лінгвістичну компетенцію як складову професійної компетентності для підготовки перекладача.

Формування рідною мовою і розвиток цієї компетенції іноземною сприятиме утворенню первинних перекладацьких навичок. Тому, базова лінгвістична підготовка є фундаментом для професійної перекладацької освіти.

На сьогодні розглядається формування лінгвістичної компетенції для підготовки майбутнього перекладача. Перед подальшим дослідженням діяльності перекладача, дамо визначення терміну «переклад».

А. А. Черняхівська, визначає переклад як «перетворення структури мовного твору, в результаті зі збереженням незмінним змісту висловлюваного, змінюється план вираження «одна мова замінюється іншою» [8, с. 3].

Л. С. Бархударов, зазначає, що переклад — «процес трансформації мовленнєвого утворення однією мовою в мовленнєве утворення іншою мовою зі збереженням незмінним значення» [9, с. 7].

В. С. Виноградов, стверджує, що переклад — «викликаний суспільною необхідністю процес і результат передачі інформації (змісту), вираженої в письмовому або усному тексті однією мовою, за допомогою еквівалентного (адекватного) тексту іншою мовою» [10, с. 28].

Отже, переклад — це процес передачі інформації з однієї мови на іншу зі збереженням міжкультурного елементу обох сторін.

Перераховані визначення показують основу перекладацької діяльності, що визначає специфіку перекладацьких норм. Першочерговою задачею перекладача є правильне визначення комунікативної установки в тексті-перекладі з подальшим аналізом лінгвістичних характеристик. Без сформованої лінгвістичної компетенції це неможливо зробити швидко та якісно. Наступним етапом для перекладача є вироблення декодування всіх елементів змісту з метою перенесення їх у текст перекладу. Це також є ознакою лінгвістичної компетенції.

Звернемося до професійних вимог, виділених І. С. Алексєєвою:

1. Перекладач має володіти професійно поставленим голосом, а також знати способи віднов-

лення голосу у разі його перенапруги.

2. Обов'язковою професійною вимогою є чиста дикція, відсутність дефектів мови.

3. Обов'язкове володіння технічними прийомами перекладу. До них відносяться: мнемотехніка (прийоми запам'ятовування); навик перемикання на різні типи кодування; навик мовної компресії і мовного розгортання; навик застосування комплексних видів трансформацій описового перекладу, генералізації, антонімічного перекладу, компенсації.

4. Перекладач повинен володіти знанням іноземної мови на рівні, близькому до білінгвізму, а також знанням культури народу, який говорить цією мовою.

5. Не менш важливою умовою успішності його професійної діяльності є активне володіння основними мовними жанрами та основними типами тексту як рідної, так і іноземної мови.

6. Перекладач зобов'язаний постійно поповнювати активний словниковий запас обох мов.

7. Перекладачеві необхідно вміти користуватися словниками та іншими джерелами інформації [11, с. 36—38].

Розглянувши професійні вимоги до перекладача, бачимо, що професія перекладача неможлива без формування лінгвістичної компетенції.

Висновки

Підготовка майбутнього перекладача в системі вищої освіти передбачає оволодіння ним низкою спеціальних професійно-значущих компетенцій, таких як лінгвістична, соціолінгвістична, лінгвокраїнознавча, комунікативна, соціокультурна, методична.

Таким чином, на основі аналізу понять «професійна компетентність», які містяться у відомих наукових працях, визначені складові професійної компетентності перекладача. Дослідивши зміст поняття «професійної компетентності» через основні компоненти професійної компетентності, виділена лінгвістична компетенція як основний аспект професійної підготовки перекладача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адольф В. А. Профессиональная компетентность современного учителя : моногр. / В. А. Адольф. — Красноярск : Красноярский Гос. ун-т, 1998. — 286 с.
2. Веснин В. Р. Практический менеджмент персонала : пос. по кадровой работе / В. Р. Веснин. — М. : Юрист, 1998. — 96 с.
3. Кузьмина Н. В. Акмеологическая теория повышения качества подготовки специалистов образования / Н. В. Кузьмина. — М. : ИЦПКПС, 2001. — 144 с.
4. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. — М. : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. — 308 с.
5. Педагогічна майстерність : підруч. / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. — К. : Вища школа, 1997. — 349 с.
6. Комарницька Т. М. Кваліфікаційна характеристика вчителя іноземної мови в контексті сучасних наукових, психолого-педагогічних теорій, методів та технологій навчання // Міжнародне співробітництво та університетська освіта : матер. міжнар. наук. конф. : вид-во МФ НАУКМА, 2000. — С. 161—165.
7. Назаренко Н. Формування професійної компетентності майбутніх прикордонників-перекладачів на заняттях з перекладу. [Електронний ресурс] / Н. Назаренко. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ukrainm/2012_9/nazarenko.pdf
8. Черняховская Л. А. Перевод и смысловая структура / Л. А. Черняховская. — М. : изд-во ИМО, 1999 — С. 3.
9. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л. С. Бархударов. — М. : изд-во «Междунар. отношения», 1975. — 239 с. — (Перевод. — Теория и методика).
10. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов — М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. — 224 с.
11. Алексеева И. С. Введение в переводоведение : учеб. пос. / И. С. Алексеева. — СПб. : Филологический факультет СПбГУ. — М. : Академия, 2004. — 352 с.

Рекомендована центром технічного перекладу ВНТУ

Стаття надійшла до редакції 14.10.2013

Монашненко Анна Миколаївна — аспірантка кафедри іноземної філології і перекладу, e-mail: monashnenko_anna@mail.ru

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ

A. M. Monashnenko¹

Professional competence of interpreter and its components

¹National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

The article discusses various scientific approaches to determining the professional competence of future interpreters. There had been researched the components of professional competence and distinguished the main aspects of professional training of interpreters.

Keywords: professional competence, linguistic competence, interpreter.

Monashnenko Anna M. — Post-Graduate Student of the Chair of the Foreign Philology and Translation, e-mail: monashnenko_anna@mail.ru

A. M. Монашненко¹

Профессиональная компетентность будущего переводчика и ее составляющие

¹Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев

Рассмотрены различные научные подходы к определению профессиональной компетентности будущего переводчика. Исследованы компоненты профессиональной компетентности и выделены основные аспекты профессиональной подготовки будущего переводчика.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, лингвистическая компетенция, переводчик

Монашненко Анна Николаевна — аспирант кафедры иностранной филологии и перевода, e-mail: monashnenko_anna@mail.ru